

oliy ta'lim talabalarini medianing passiv iste'molchisidan milliy merosning faol raqamli targ'ibotchisi darajasiga ko'tarishni talab etadi. Bo'lajak mutaxassislarning media-kompetentligi an'anaviy xalq ijodiyoti

namunalarini zamonaviy raqamli formatlarga muvaffaqiyatli o'tkazish, ularning sofligini saqlash va global axborot makonida o'zbek etnomadaniyatining nufuzini oshirishga xizmat qiladi.



Foydalanilgan adabiyotlar :



1. UNESCO. Grunwald Declaration on Media Education. – Grunwald: UNESCO, 1982. – 2 p.
2. UNESCO. Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning. – Alexandria: UNESCO, 2005. – 2 p.
3. UNESCO. Fez Declaration on Media and Information Literacy. – Fez: UNESCO, 2011. – 2 p.
4. UNESCO. Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies. – Paris: UNESCO, 2013. – 157 p.
5. UNESCO. International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Paris: UNESCO, 2003. – 14 p.
6. UNESCO. Charter on the Preservation of Digital Heritage. – Paris: UNESCO, 2003. – 4 p.

PEDAGOGIKA YO'NALISHI TALABALARINING PEDAGOGIK MAHORATINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАПРАВЛЕНИЙ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPING THE PEDAGOGICAL MASTERY OF EDUCATION STUDENTS

HABIBULLAYEVA MUXLISAXON YORQINJON QIZI

Namangan Davlat Pedagogika Inistituti Pedagogika nazariyasi va tarix yo'nalishi 1- kurs magstranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada pedagogika yo'nalishi talabalari pedagogik mahoratini shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari yoritilgan. Pedagogik mahoratning mazmun-mohiyati, uning tarkibiy qismlari, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagogik mahoratni shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion yondashuvlar, kompetensiyaviy ta'lim hamda interfaol metodlarning ahamiyati ochib berilgan. Maqolada pedagogik mahoratni rivojlantirishning samarali usullari va metodlari bo'yicha ilmiy xulosalar hamda amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, kompetensiya, metodologiya, innovatsion ta'lim, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, ta'lim sifati, bo'lajak o'qituvchi.

Аннотация. В данной статье освещаются теоретико-методологические основы формирования педагогического мастерства студентов педагогических направлений. Научно анализируются сущность педагогического мастерства, его структурные компоненты и факторы развития профессиональных компетенций будущих педагогов. Также раскрывается значение современных педагогических технологий, инновационных подходов, компетентностного образования и интерактивных методов в формировании педагогического мастерства. В статье представлены научные выводы и практические рекомендации по эффективным методам развития педагогического мастерства.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, компетенция, методология, инновационное образование, профессиональная подготовка, педагогическая технология, интерактивные методы, качество образования, будущий педагог.

Abstract This article highlights the theoretical and methodological foundations of developing pedagogical skills among students of pedagogical specialties. The essence of pedagogical mastery, its structural components, and factors influencing the development of professional competencies of future teachers are scientifically analyzed. The importance of modern pedagogical technologies, innovative approaches, competency-based education, and interactive methods in the formation of pedagogical mastery is also revealed. The article provides scientific conclusions and practical recommendations on effective methods for improving pedagogical skills.

Keywords: pedagogical mastery, competence, methodology, innovative education, professional training, pedagogical technology, interactive methods, quality of education, future teacher.

Kirish

Bugungi globallashuv va axborotlashuv davrida ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgarib bormoqda. Jamiyat taraqqiyoti zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega, mustaqil fikrlaydigan, ijodkor hamda yuksak pedagogik mahoratga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashni talab etadi. Shu nuqtainazardan pedagogikayo'nalishidatohsil olayotgan talabalar pedagogik mahoratini shakllantirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy muammolardan biri hisoblanadi. Pedagogik mahorat – bu o'qituvchining ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilar bilan to'g'ri muloqot o'rnatish, innovatsion metodlardan foydalanish hamda kasbiy faoliyatni yuqori darajada amalga oshirish qobiliyatidir. Pedagogik mahorat o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, axloqiy fazilatlarini, kommunikativ madaniyati va metodik tayyorgarligi bilan chambarchas bog'liqdir. Mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, bo'lajak pedagoglarni zamonaviy yondashuvlar asosida tayyorlash borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa pedagogika yo'nalishi talabalarida pedagogik mahoratni shakllantirishning ilmiy asoslarini chuqur tadqiq etishni taqozo etadi.

Pedagogik mahorat tushunchasi pedagogika fanida murakkab va ko'p qirrali kategoriya sifatida talqin qilinadi. Olimlarning fikriga ko'ra, pedagogik mahorat o'qituvchining bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlarining uyg'unlashgan tizimidir. Pedagogik mahorat quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. Kasbiy bilimlar – pedagogika, psixologiya, metodika va mutaxassislik fanlari bo'yicha chuqur bilimlarga ega bo'lish;

2. Pedagogik qobiliyat – o'quvchilar bilan samarali ishlash, ta'lim jarayonini boshqarish qobiliyati;

3. Kommunikativ kompetensiya – pedagogik muloqotni to'g'ri tashkil etish;

4. Pedagogik texnika – nutq madaniyati, mimika, pantomimika va hissiy boshqaruv;

5. Innovatsion faoliyat – zamonaviy texnologiyalar va metodlardan foydalanish ko'nikmasi.

Pedagogik mahoratning asosiy mezonlari ta'lim samaradorligi va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatish bilan belgilanadi. Pedagogik mahoratni shakllantirish bir qator pedagogik va psixologik nazariyalarga asoslanadi. Jumladan: Kompetensiyaviy yondashuv-kompetensiyaviy yondashuv bo'lajak o'qituvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan integratsiyalashga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv asosida talabalar nafaqat bilim egallaydi, balki ularni real pedagogik vaziyatlarda qo'llash ko'nikmasini ham shakllantiradi. Mazkur yondashuv talabaning individual imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olishni nazarda tutadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim pedagogik mahoratning ijodiy va mustaqil fikrlash komponentlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Faoliyatga asoslangan yondashuvda talaba ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida ishtirok etadi. Bu esa pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammolarni hal etish va amaliy tajriba orttirishga imkon yaratadi. Aksiologik yondashuv pedagogik faoliyatda milliy va umuminsoniy qadriyatlarining ustuvorligini ta'minlaydi. O'qituvchining axloqiy madaniyati va ma'naviy fazilatlarini pedagogik mahoratning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Pedagogik mahoratni rivojlantirishning metodologik asoslari ilmiy tamoyillar va metodlar tizimiga tayanadi. Tizimli yondashuv pedagogik mahoratni o'zaro bog'liq komponentlardan tashkil topgan yaxlit tizim sifatida o'rganadi. Bunda pedagogik bilim, kasbiy kompetensiya, axloqiy sifatlar va kommunikativ madaniyat o'zaro uyg'unlikda rivojlantiriladi. Integrativ yondashuv fanlararo aloqadorlikni ta'minlaydi. Pedagogika, psixologiya, axborot texnologiyalari va metodika fanlarining

integratsiyasi bo‘lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini kuchaytiradi. Innovatsion yondashuv zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta‘lim jarayoniga joriy etishni nazarda tutadi. Jumladan:

- multimedia vositalari;
- masofaviy ta‘lim;
- raqamli platformalar;
- interfaol metodlar;
- loyiha asosida o‘qitish texnologiyalari.

Mazkur yondashuvlar talabalarning mustaqil fikrlashini va ijodiy faoliyatini rivojlantiradi. Pedagogik mahoratni rivojlantirish omillari mavjud. Pedagogik mahoratni shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar quyidagilardan iborat:

Ichki omillar

- kasbga qiziqish;
- motivatsiya;
- o‘z-o‘zini rivojlantirishga intilish;
- ijodiy fikrlash;
- kommunikativ qobiliyat.

Tashqi omillar

- oliy ta‘lim muassasasidagi pedagogik muhit;
- malakali professor-o‘qituvchilar faoliyati;
- zamonaviy texnik vositalar;
- pedagogik amaliyot;
- innovatsion ta‘lim texnologiyalari.

Ayniqsa, pedagogik amaliyot jarayonida talabalar nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog‘lash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa pedagogik mahoratning shakllanishida muhim o‘rin tutadi. Bugungi kunda pedagogik mahoratni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o‘rni beqiyosdir. Interfaol metodlar orqali talabalar:

- mustaqil fikrlash;
- jamoa bilan ishlash;
- muammoli vaziyatlarni hal qilish;
- kreativ yondashuv;
- muloqot kompetensiyalarini

rivojlantiradi.

Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- “Aqliy hujum”;
- “Case-study”;
- “Debat”;
- “Klaster”;
- “Insert”;
- “FSMU” texnologiyasi;
- loyiha metodi.

Ushbu metodlar talabalarni faol fikrlashga undaydi hamda pedagogik mahoratning amaliy komponentlarini rivojlantiradi.

Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish

Kasbiy kompetensiya pedagogik mahoratning asosiy ko‘rsatkichlaridan biridir. Bo‘lajak pedagog quyidagi kompetensiyalarga ega bo‘lishi zarur:

1. Kasbiy kompetensiya – mutaxassislik fanlarini mukammal bilish;
2. Kommunikativ kompetensiya – samarali muloqot qila olish;
3. Axborot kompetensiyasi – AKTdan foydalana olish;
4. Ijtimoiy kompetensiya – jamoada ishlash ko‘nikmasi;
5. Metodik kompetensiya – darsni samarali tashkil etish;
6. Refleksiv kompetensiya – o‘z faoliyatini tahlil qilish.

Kompetensiyalarni rivojlantirishda mustaqil ta‘lim, treninglar, seminarlar va pedagogik amaliyot muhim rol o‘ynaydi. Pedagogik mahoratni rivojlantirishda quyidagi usullar samarali hisoblanadi: Treninglar orqali talabalar muloqot madaniyati, liderlik va pedagogik vaziyatlarni boshqarish ko‘nikmalarini egallaydi. Real pedagogik muammolar asosida ishlash talabalarni mustaqil qaror qabul qilishga o‘rgatadi. Talabalarning o‘z faoliyatini baholashi va tahlil qilishi pedagogik mahoratni rivojlantiradi. Talabaning yutuqlari va ijodiy ishlari jamlangan portfolio kasbiy rivojlanish monitoringini ta‘minlaydi. Raqamli texnologiyalar ta‘lim tizimiga keng kirib kelishi pedagogik faoliyat mazmunini

tubdan o'zgartirdi. Zamonaviy o'qituvchi:

- elektron platformalar bilan ishlay olishi;
- multimedia vositalaridan foydalanishi;
- masofaviy ta'limni tashkil eta olishi;
- raqamli pedagogik resurslar yaratishi

zarur.

AKTdan foydalanish ta'lim sifati va samaradorligini oshirish bilan birga, talabalarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, pedagogika yo'nalishi talabalarining pedagogik mahoratini shakllantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Pedagogik mahorat bo'lajak o'qituvchining kasbiy

kompetensiyasi, pedagogik qobiliyati, kommunikativ madaniyati va innovatsion faoliyati bilan uzviy bog'liqdir. Pedagogik mahoratni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va innovatsion yondashuvlarga tayangan holda amalga oshiriladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini oshiradi. Kelgusida pedagogik mahoratni rivojlantirish jarayonida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, amaliy mashg'ulotlar samaradorligini oshirish va xalqaro tajribalarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Ishmuhamedov R. "Pedagogik texnologiyalar". – Toshkent: Fan, 2019.
3. Tolipov O', Usmonboyeva M. "Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari". – Toshkent, 2017.
4. Azizxo'jayeva N. "Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar". – Toshkent, 2018.
5. Sayidahmedov N. "Yangi pedagogik texnologiyalar". – Toshkent, 2016.
6. Muslimov N. "Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish". – Toshkent, 2019.
7. Hasanboyev J. "Pedagogika nazariyasi". – Toshkent, 2021.
8. Xoliqov A. "Pedagogik mahorat". – Toshkent, 2020.
9. Klarin M.V. "Innovatsion pedagogika". – Moskva, 2018.